

gospodinja kot nesnago s penjenico odstrani. Tako je „bouillon“ končan; za gospodinjjo ima njegova debelkasta, oljnata lastnost ter mnoga tolstna očesca veliko veljavo Žalibog nam je kemikar dokazal, da je to sicer pravo ravnanje (?) naših gospodinj, kar ima marsikatera za svoj evangelij, popolnoma napačno. V mesnem soku, ki se pred kuhanjem iz mesa cedí, tako nam pravi znanost, so bile najvažnejše redilne mesne snovi: beljakovina, tolšča in soli. Ako deneš „jajce“ v vrelo vodo, se v njem beljak strdi. Ravno tako se tudi v „mesnem soku“ nahajoči se beljak (Fleischsaft), kateri se pred kuhanjem iz mesa cedí, strdi, in skrbna gospodinja ga s posebno marljivostjo kot grdobu v podobi „pen“ odstrani. V tako zvanej „krepilni juhi“ nimamo nič drugega, kakor malo tolšče, nekaj soli (Salze) in obilico kleja (Leim), ki se je naredil iz mesnega pletivnega bistva (Bindesubstanz des Fleisches) in ima malo redilnosti v sebi. V resnici zasluži tak „bouillon“ popred vsako drugo ime, kakor pa ono „redilne juhe“. Če gospodinja vzame za „juho“ posebno meso, da s tem tudi zaželen namen doseže, zamoremo to „mesno juho“ še zmirom kot dober prebavljiv aparat imenovati. Ako se pa z „bouillon-om“ in mesom tako ravna, kakor opazimo sploh pri naših gospodinjah in kuharicah — je ravno tako, kakor da bi naredil imovitega moža za berača, ter ga obdal z nič vredno le navidezno bliščobo. Odstranjena „mesna juha“ (Fleischbrühe) je malo tečna, ki je vse redilne snovi v mesu absorbirala (posrkala); in trdi, iz izskuhanih mesnih nit (Fleischfasern) obstoječi ostanek je skoro popolnoma brez vsakojake tečnosti, poleg tega pa tudi zelo težko prebavljiva jed.

Pri vsem tem pa nikakor ne mislimo našim pridnim gospodinjam očitati, da bi ne znale košček mesa tako pripraviti, da bi našemu telesu ne teknil v popolnej meri. Če jim je kaj na tem ležeče, da bodo pripravile za kosilo kos „sokovitega“ mesa, naj se ravna po tem, kar so naravoslovci z večkratnimi poskusi posneli. Meso naj se dene v vrelo vodo. Resultat jim pokaže, kar so si želele. Tako pripravljeno meso se odlikuje s prijetnim okusom in sokovito lastnostjo, s čimur se povekša redilna moč. Izprememba tega mesa se lahko pojasni. Vrela voda je najpred vplivala na zelo sokovite mesne vlakine (nitke), da so se na konceh skrčile. S tem se je obvarovalo izcedenje mesnega soka. Vsled velike vročine so se najvnanjeje plasti v mesnem soku raztopljivega beljaka strdile, s čimur so se luknjice mesnih nitek popolnoma zamašile. Po tem tacem se je onemogel neposrednji vpliv vročih vodenih hlapov na mesno notranjost, in meso se kuha samo s pomočjo v njem nahajoče se mokrote.

Samo ob sebi je umevno, da se doseže isti „resultat“, ako se meso pri pečenju izpostavi na hud ogenj; reberce (Kotelettes) in biftek (beefsteaks) se na ta način pripravlja. Tù je treba še omeniti, da meso pri pečenju nekoliko več teže izgubi, kakor pri kuhanju; vzrok temu je voda, ki pri tem pripravljanju izpuhti. Razun tega se izpremeni precejšnji kvantum tolšče v žolčo, veliko več, kakor pri kuhanju.

Mesó solé iz tega namena, da na znotraj ne more zrak priti, kajti drugače bi se pokvarilo, kakor hitro bi prišlo v dotiko z zrakom. V to uporabljiva sol neki deluje tako, kakor vrela voda; naredí namreč, da se vnanji konci mesnih nitek skupaj skrčijo in na ta način znatni del nahajočih se tekočin v mesu zadržujejo. Ker se mesne nitke skrčijo, nima vnanji zrak v notranji del mesa vhoda; tedaj se ne more razkrojiti in ostane v prvotnem stanu. Če sol pride v vse dele mesa, dobomo znano „vsoljeno meso“ (slanino). Sicer pa tudi to, ravnokar povedano ravnanje z mesom ne obvaruje popolnem, da bi se iz mesa čisto nič redilnega soka ne izcedilo in tako vender zgine nekoliko beljakovin in soli. Naravni nasledek tega je, da je vsoljeno meso težje prebavljivo in da izgubi precej redilne moči.

Po „nemšk. izvirniku“ posnel J. Ravnikar.

Hrvatski učiteljski dom.

Omenili smo v „Učit. Tovarišu“ pretečenega leta, kakó lepó in veselo napredujejo hrvatski ljudski učitelji, kateri so si v teku devetnajstih let ustanovili dve prekoristni društvi, kateri ste vsaj po imenu znani tudi nam slovenskim učiteljem, ki delamo in živimo na meji sosedne nam Hrvatske. Prvo teh društev je „Učiteljska Zadruga“ v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam, ki je podobno našemu enakemu društvu; a drugo je „Pedagogično-književni zbor“, ki skrbi za izdavanje različnih pedagogičnih knjig, ter po predsedništvom vrliga šolskega nadzornika Josip Ivana Filipovića takó uspešno napreduje, da se čuditi moramo Slovenci, od kod našim bratom Hrvatom toliko duševne in gmotne podpore.

In zdaj — v najnovejši dóbi — polastila se je hrvatskega ljudskega (pučkega) učiteljstva prekrasna, veličastna ideja, ki ne namerava nič drugega nego to, da si hrvatski ljudski učitelji pozidajo v mestu Zagrebu, v stolici hrvatske zemlje, svoj vkupni dom, kateri naj bi bil vreden reprezentant hrvatskega pučkega učiteljstva, ter naj bi s svojo vnanjo podobo napravil v mestu Zagrebu ugoden vtis na vse prebivalstvo v zavednosti, rodoljubnosti in požrtvovanju hrvatskega učiteljstva. To poslopje, katero bi bilo na diko Zagrebskega mesta, naj bi se zvalo „Hrvatski učiteljski dom“.

Zares, prekrasna ideja, veličastna misel, h kateri tudi mi slovenski učitelji od vsega srca želimo, da bi se na čast in slavo hrvatskega učiteljstva v najskrajnem času izvedla.

Da se čitatelji našega lista upoznajo z naméro „Hrvatskega učiteljskega doma“, namenili smo se nekoliko povedati, kaj je namen temu poslopiju in kakó mislijo hrvatski učitelji svojo idejo izvesti.

„Hrvatski učiteljski dom“ bi bil vkupno poslopje vsem hrvatskim učiteljskim društvom, v katerem bi imela ta društva svoje vkupne sestanke, svoje zabave in dogovore, svoje pisarne in zbirke. V obče bi bilo to poslopje neko središče vsega učiteljskega delovanja in njegovega socijalnega življenja. Vsak hrvatski učitelj, prišedši v mesto Zagreb, našel bi v tem poslopiju ugodno stanovanje, primerno zabavo in postrežbo za male troške, kar bi bilo na veliko korist tudi v materialnem oziru hrvatskemu ljudskemu učiteljstvu.

Tak dom bi bil tedaj zares nekaj magnet za moralno zjedinjenje vsega hrvatskega ljudskega učiteljstva. A tudi učitelju tujcu, kadar bi ga zanesel pot v Zagreb, vzbujal bi v njem zavést, ponos in vero, koliko premore moč njegovega zedinjenega stanú, ker bi mu kazal, koliko premore posameznik in ves njegov stan, ako se posamezne moči zedinijo v vkupno delovanje.

„Marsikateri učitelj“, piše „Napredak“, „kadar pride v glavno mesto svoje dežele, rad bi našel duševne hrane v njegovih zavodih, rad bi si oblačil in razvedril duhá v njegovi prijetni okolici, morda tudi v kaki silni potrebi rad bi našel potrebne pomoči, ter bi se rad malo porazgovoril in posvetoval s svojimi tovariši in prijatelji, ali kakó to more, ker se boji draginje in velikih troškov po velikih mestih. Za take bi bil „Hrvatski učiteljski dom“ prijazno in blagotvorno zavetišče, kjer bi po najnižji ceni našel stanovanje, hrano in druge potrebnosti. Zaradi tega treba, da je „Hrvatski učiteljski dom“ primerno in vzgledno poslopje, ki bi moglo vsem omenjenim potrebam ustrezati. To poslopje mora biti krasna, velika in prostorna hiša, v kateri je dovolj prostora za društvene pisarnice, za knjižnico in različne druge zbirke, za društvene dvorane, društveno gostilnico in stanovanja učiteljem, ki popotujejo.“

Dalje našteva „Napredak“ sredstva, s katerimi bi se dalo tako poslopje sezidati ter pravi: „Mnógi bodo rekli, kje naj ljudski učitelji vzamejo toliko denarja, da si po-

zidajo takó veliko in krasno palačo? Nu, tudi mi priznavamo, da to ni nobena lahka stvar, ali da bi bila povse nemogoča, tega ne moremo nikakor verjeti. Kajti kaj je ljudem nemogoče, ako delajo odločno in složno? Nobena stvar pod solncem! Ako bi tako poslopje hotelo zidati kakih deset ali dvajset učiteljev, res je, da bi bilo to nemogoče. Ali nas ljudskih učiteljev je v Hrvatski, Slavoniji in Dalmaciji blizu do tri tisoč; in kaj ne bi ti učitelji zmogli, ako se le vsi v tej stvari zedinijo in za neko malo žrtvo odločijo! Vzemimo, da vsak izmed nas, ne na jedenkrat, nego v petletnih obrokih, recimo: vsako leto po 4 gld., vkup tedaj v petih letih dvajset goldinarjev, plača, to bi že brez vse druge pripomoči, katera bi se potem lahko našla, dalo precej lepo in zdatno vsoto, s katero bi se dosti primerno zidanje lahko pričelo in tudi doglalo. Takó bi tudi naš pedagogično-književni zbor bil takoj pripravljen dodati lepo vsoto od 3000 gld., in za daljnih 10 let še v obrokih 2000 gld., to se zna, ako bi v to privolila glavna skupščina, o čemur pa ni nobene dvojbe. — Isto tako bi tudi naše društvo „Učit. Zadruga“, ki nima zdaj nikjer svojega prostora, a bil bi jej zelo potreben, rada privolila v zidanje vsaj 2000 gld. v stanovitih obrokih; umeje se, da vse to s privoljenjem in odobrenjem svoje glavne skupščine.

Kdo bi bil izmed nas, ko smo začeli pred 19. leti ustanovljati „Zadrugo“, rekel, da bode „Zadruga“ za deset, dvajset let imela glavnico od 30.000 gld.? Res bi bil mnogi dejal, da so to puble fantazije, ki se ne bodo dale nikoli izvésti. In glejte, vse te fantazije so se uresničile, in „Zadruga“ ima, predno je preteklo dvajset let, 30.000 gld. glavnice; a drugih 30.000 gld. je gotovo v tem času potrošila na vdove in sirote. — Dalje: Ako bi bil kdo dejal, ko smo začeli pred 13 leti ustvarjati „pedagogično-književni zbor“, da bode ta zbor imel za kakih petnajst let 25.000 gld. imetka, gotovo bi se bilo reklo, da so to same puble fraze, iz katerih ne bode nikoli nič prida; in glejte, že zdaj v trinajstem letu svojega obstanka ima ta zbor nekaj v glavnici, nekaj v svoji zalogi do 25.000 gld. premoženja; a v tem času je izdal vrhu tega do 50.000 gld., ako ne več, za v svoji zalogi izdane knjige in časopise.“

Takó piše „Napredak“ in navdušuje hrvatske ljudske učitelje za napravo „Hrvatskega učiteljskega doma“. V ta namen je razposlal upravni odbor hrv. ped.-književnega zbora, kateremu predsednik je obče znani, domoljubni gospod Ivan Filipović, posebne listke (očitovalnice), s katerimi vabi in prosi hrvatske ljudske učitelje, da podpišejo vsoto, katero se zavežejo vplačati v petletnih obrokih za napravo „Hrvatskega učiteljskega doma“. Dalje se prosijo, da pobirajo i prostovoljne doneske pri prijateljih in domoljubih ter jih pošiljajo v ta namen društvenemu blagajniku gosp. Ant. Irgoliću (Pivarska ulica br. 14 v Zagrebu).

Ideja „Hrvatskega učiteljskega doma“ je krasna in plemenita ter vredna, da jo podpira vsak zavedni hrvatski učitelj. Delo je pričeto, in ako vsi složno in požrtvovalno v to svrhu delujejo, ni dvombe, da bodo ustvarili poslopje, katero bode na diko in čast hrvatskemu ljudskemu učiteljstvu. „V to ime Bog pomози!“ kličemo i mi slovenski učitelji, ker nas od srca veseli napredek učiteljstva bodi si katerega koli národa, a še posebno po rodu in krvi nam sorodnih bratov Hrvatov.

Književstvo.

— **Krščansko katoliški nauk.** Tiskan brez premene kakor 1881. l. Veljá zvezan v platnenem hrbtu 25 kr. Na Dunaji v c. kr. založbi šolskih knjig. Želeti bi bilo, da bi se ta knjiga ne bila natisnila „brez premene“. Prav bi bilo, da bi se bile vsaj odpravile mnoge slovnične napake.